

EKSAMEN		NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT	
GRAAD		12	
DATUM		MEI/JUNIE 2024	
VAK		REKENINGKUNDE	
VRAESTEL		2	
PUNTE TOTAAL		150	
TYD (URE)		2	
AANTAL BLADSYE		13 (INSLUITEND 'N FORMULEBLAD EN 'N 10 BLADSYE ANTWOORDEBOEK)	

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE

 SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg hulle presies.

1. Antwoord **ALLE** vrae.
2. 'n Spesiale **ANTWOORDEBOEK** word voorsien waarin **ALLE** vrae beantwoord kan word.
3. Toon **ALLE** bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nie-programmeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om vrae te beantwoord.
6. Waar van toepassing, toon **ALLE** berekeninge tot **EEN** desimale punt.
7. As jy kies om dit te doen, kan jy die Finansiële Aanwyser Formuleblad aangeheg aan die einde van hierdie vraestel gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is **NIE** verpligtend nie.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer die vraestel beantwoord word. Probeer om **NIE** daarvan af te wyk nie.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Koste Rekeningkunde	40	35
2	BTW en Krediteureversoening	35	25
3	Voorraadwaardasie en Vaste Bates	45	35
4	Kontantbegroting	30	25
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: KOSTE REKENINGKUNDE

(40 punte; 35 min)

1.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf die antwoord langs die vraagnommers (1.1.1 – 1.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.

1.1.1 Oninbare skulde is 'n administratiewe koste.

1.1.2 Indirekte arbeid is 'n fabrieksbokoste.

1.1.3 Huuruitgawe is 'n vaste koste.

(3)

1.2 Peters T-Shirts

Peters T-Shirts is 'n goed gevestigde klerevervaardiger wat handelsmerk hemde verskaf wat T-hemde, gholfhemde, bos- en vlieghengelhemde insluit.

Die finansiële jaareinde is 31 Mei 2024.

GEVRA:

1.2.1 Verwys na Inligting C.

Bereken direkte arbeidskoste.

(9)

1.2.2 Stel die Produksiekostestaat vir die jaar geëindig 31 Mei 2024 op.

(12)

INLIGTING:

A.	31 Mei 2024	31 Mei 2023
Werk-in-proses voorraad saldo	?	R153 300

B. Grondstowwe aan fabriek uitgereik: R2 192 450

C. Direkte arbeid:

Aantal fabriekswerkers	4
Normale tyd verwag per werker per jaar	2 608 uur
Normale tyd koers	R135 per uur
Jaareind bonusse aan werkers: 25% van normale lone	
LET WEL: Een werker het net 2 210 uur gewerk en 'n verminderde bonus van R18 200 ontvang.	

D. **Fabriekbokoste** is op R541 000 vir die jaar bereken. Dit sluit egter versekering van R73 125 uit wat betaal is vir die tydperk 1 Junie 2023 tot 30 Junie 2024. Versekering moet aan die fabriek, administrasie en verkope toegeken word in die verhouding 4 : 3 : 2.

E. **Produksie vir die jaar:** 26 250 hemde teen 'n koste van R142 per hemp.

1.3 Trellis Veiligheidshekke

Hierdie besigheid vervaardig veiligheidshekke wat bekend is vir hul sterkte en mededingende pryse.

GEVRA:

- 1.3.1 Bereken die gelykbreekpunt vir die jaar geëindig 31 Mei 2024. (5)
- 1.3.2 Vergelyk en lewer kommentaar op die gelykbreekpunt en die produksievlak wat oor die afgelope twee jaar behaal is. Haal syfers aan. (6)
- 1.3.3 Gee TWEE redes vir die toename in direkte materiaalkoste. Stel EEN manier voor om hierdie koste te beheer. (5)

INLIGTING VIR DIE JAAR EINDIG 31 MEI

A.

Koste		2024		2023
		Totale bedrag	Eenheidskoste	Eenheidskoste
TOTALE VERANDERLIKE KOSTE		363 510	865	
Direkte materiaal	Veranderlik	113 400	270	222
Direkte arbeid		158 760	378	366
Verkoop en verspreiding		91 350	217	204
Fabriekbokoste	Vaste	100 800	240	234
Administrasie		77 490	185	190

B. **Bykomende inligting:**

	2024	2023
Totale verkope	R859 950	R1 069 200
Verkoopprys per eenheid	R1 365	R1 320
Eenhede vervaardig en verkoop	630 eenhede	810 eenhede
Gelykbreekpunt		452 eenhede

VRAAG 2: BTW EN KREDITEUREVERSOENING

(35 punte; 25 min)

2.1 BTW

Katherine Groothandelaars is vir BTW geregistreer. Die BTW-koers is 15%.

GEVRA:

2.1.1 Bereken die syfers wat deur (a) tot (d) in die tabel hieronder aangedui word. (10)

2.1.2 Jy is die interne ouditeur. Die enigste eienaar, Katherine, het 'n nuwe motor vir R828 000 BTW ingesluit gekoop en die betaling uit die besigheid se bankrekening gemaak. Hierdie motor word by die huis gehou vir die au pair om vir Katherine se kinders se aktiwiteite te gebruik. Katherine sê die voertuig moet as 'n besigheidsbate aangeteken word en R108 000 moet as 'n BTW-inset in die besigheid se boeke aangeteken word.

Verduidelik wat jy vir Katherine sou sê. Verskaf TWEE punte. (4)

INLIGTING:

	Uitsluitend BTW	BTW Bedrag	BTW ingesluit
Verkope opbrengste	1 280		(a)
Aankoop van voorraad	147 280	(b)	
Afslag ontvang	(c)	2 100	
Kontantverkope		(d)	314 916*

*Dit sluit nulkoers goedere in wat vir R15 400 verkoop moes gewees het. Die boekhouer het verkeerdelik BTW van R2 310 op hierdie goedere ingesluit. Dit moet reggestel word.

2.2 KREDITEUREVERSOENING

Rudi's Shoes koop skoene op krediet van AWA Fashion Groothandelaars.

GEVRA:

2.2.1 Gebruik die tabel om veranderinge aan die volgende aan te dui:

Krediteuregrootboekrekening in die boeke van Rudi's Shoes.

Krediteureversoeningstaat op 30 Junie 2024. (17)

2.2.2 Verwys na faktuur 301. Daar is ontdek dat die winkelbestuurder, Rose, 'n fiktiewe bestelvorm geteken het en die goedere vir haarself geneem het toe dit aankom. Behalwe om Rose te ontslaan, verskaf:

- EEN voorstel vir stappe wat teen haar geneem moet word.
- EEN voorstel om hierdie probleem in die toekoms te voorkom. (4)

INLIGTING:

A. Krediteuregrootboek van Rudi's Shoes

AWA Fashion Groothandelaars					
			Debiet	Krediet	Balans
2024					
Junie	1	Saldo			121 500
	10	EFO	60 750		
	17	Debietnota 674	15 550		
		Faktuur 282		73 710	
		Faktuur 301		45 000	
	21	Faktuur 360		90 450	
	24	Debietnota 695		14 580	
	25	Faktuur 409		145 800	
	27	Joernaalbewys 570	9 720		
	31	EFO en korting	138 940		266 080

B. Rekeningstaat van AWA Fashion Groothandelaars.

AWA Fashion Groothandelaars					
Rudi's Shoes					
Fredericka straat 569			25 Junie 2024		
			Debiet	Krediet	Balans
2024					
Junie	1	Saldo			121 500
	10	Kwitansie 1295		60 750	
	17	Kredietnota 741		11 550	
		Faktuur 301	45 000		
	21	Faktuur 360	36 450		
	24	Kredietnota 811		14 580	
	25	Faktuur 409	145 800		261 870

C. Verskille opgemerk:

- (i) Die verkeerde inskrywing vir Debietnota 674 in die Krediteuregrootboekrekening van AWA Fashion Groothandelaars hou verband met die korrekte Kredietnota 741 op die staat.
- (ii) Faktuur 282 is verkeerdelik in die rekening van AWA Fashion Groothandelaars in die Krediteuregrootboek gereflekteer. Die goedere is by WOW Groothandelaars gekoop.
- (iii) Faktuur 360 is verkeerdelik op die staat van AWA Fashion Groothandelaars aangeteken.
- (iv) AWA Fashion Groothandelaars het ook goedere op krediet by Rudi's Shoes gekoop. Rudi's Shoes het 'n debietsaldo vanaf die Debiteuregrootboek (Joernaalbewys 570)

oorgeplaas. AWA Fashion Groothandelaars sal dit op die volgende rekeningstaat regstel.

- (v) Die transaksie op 24 Junie 2024 is vir goedere wat aan AWA Fashion Groothandelaars teruggestuur word.
- (vi) Faktuur 409 is nie nagegaan nie en by ontvangs op 25 Junie 2024 afgeteken. Na 'n ondersoek op 26 Junie is bevind dat AWA Fashion Groothandelaars twaalf pare skoene minder afgelewer het teen 'n koste van R920 per paar. AWA Fashion Groothandelaars reken egter dat dit nie die geval is nie, hulle is bereid om ná 'n skikking 'n afslag vir 6 pare (helfte) toe te staan omdat Rudi's Shoes 'n gereelde klant is.
AWA Fashion Groothandelaars e-pos kredietnota 845 vir 6 pare skoene aan Rudi's Shoes. Debietnota 998 word uitgereik nadat die kredietnota elektronies ontvang is, dit moet in die boeke aangeteken word.
- (vii) Die Rekeningstaat weerspieël transaksies tot 25 Junie 2024.

VRAAG 3: VOORRAADWAARDASIE EN VASTE BATES

(45 punte; 35 min)

- 3.1 Kies 'n metode in KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die letters (A – E) langs die vraagnommers (3.1.1 – 3.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer.

Kolom A		Kolom B	
3.1.1	Aanvaar dat voorraad in datum volgorde soos aangekoop verkoop word.	A	Reguitlyn metode
3.1.2	'n Unieke waarde word aan elke voorraaditem toegeken.	B	Gewegde gemiddelde metode
3.1.3	Waardevermindering is konstant oor die nuttige lewensduur van die vaste bate.	C	Eerste-in-eerste-uit-metode
3.1.4	Waardevermindering word op die drawaarde van die vaste bate bereken.	D	Verminderde saldo metode
		E	Spesifieke identifikasie metode

(4)

3.2 Bags&Baggage

Zena Wanders verkoop reistasse. Die jaareinde is 30 Junie 2024.

GEVRA:

- 3.2.1 Bereken die waarde van die eindvoorraad op 30 Junie 2024 deur die eerste-in-eerste-uit (EIEU)-metode te gebruik. (5)
- 3.2.2 Zena vermoed dat tasse gesteel is. Verskaf 'n berekening om haar kommer te staaf. (5)
- 3.2.3 Zena is bekommerd oor die volume voorraad voorhande. (6)
- Bereken vir hoeveel dae haar eindvoorraad na verwagting sal hou. (6)
  - Noem EEN probleem om te veel voorraad voorhande te hou en EEN probleem met onvoldoende voorraad voorhande. (4)

INLIGTING:**A. Voorraadsaldo's:**

	Eenhede	Eenheidsprys	Totaal
Aanvangsvorraad	504	2 610	R1 315 440
Eindvoorraad	595		?

B. Aankope, terugsendings en vervoer:

	Eenhede	Eenheidsprys	Totaal
Aankope	3 785		R12 165 100
September 2023	1 020	R2 700	2 754 000
Desember 2023	1 175	R3 200	3 760 000
Maart 2024	1 050	R3 510	3 685 500
Junie * (sien terugsendings)	540	R3 640	1 965 600
Terugsendings* vanaf Junie aankope	30	R3 640	109 200

C. Verkope

3 470 reistasse is teen R5 040 elk verkoop

3.3 PPE Handelaars

Die finansiële jaareinde is 31 Mei 2024.

GEVRA:

- 3.3.1 Bereken die ontbrekende syfers wat deur (i) tot (v) in die tabel hieronder aangedui word. (17)
- 3.3.2 Verduidelik hoe die interne ouditeur moet kontroleer dat beweegbare vaste bates nie gesteel is nie. (1)
- 3.3.3 Behalwe diefstal, noem nog EEN risiko waaraan vaste bates blootgestel word en EEN beheermaatreël om hierdie risiko te voorkom. (2)
- 3.3.4 Verskaf 'n rede waarom Grond en Geboue gewoonlik nie gedepresieer word nie. (1)

INLIGTING VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 MEI 2024:

A.

Vaste bates	Grond en geboue	Rekenaars	Toerusting	Voertuie
Drawaarde: Begin	6 000 000	27 300	2 157 750	2 730 000
Kosprys	6 000 000	226 800	2 625 000	4 410 000
Opgehoopte waardevermindering	—	(199 500)	(467 250)	(1 680 000)
Bewegings				
Byvoegings	(i)	0	362 250	0
Bateverkope	0	0	0	(iv)
Waardevermindering	0	(ii)	(iii)	(537 600)
Drawaarde: Einde	7 852 200			
Kosprys				
Opgehoopte waardevermindering				(v)

B. Grond en geboue:

Superway Konstruksies is R1 852 200 betaal vir die bou van nuwe kantore en die herstel van vensters (R571 200). Die ouditeur het bevind dat die totale bedrag wat betaal is teen Grond en Geboue gedebiteer is.

C. Rekenaars:

Die vyftien rekenaars is almal op dieselfde dag teen R15 120 elk gekoop. Waardevermindering is 33¹/₃% p.j. op kosprys. Hierdie rekenaars sal na verwagting nog twee jaar hou.

D. Toerusting:

Bykomende toerusting is op 1 Februarie 2024 aangekoop. Waardevermindering is 10% p.j. op kosprys.

E. Voertuie:

Waardevermindering is 20% p.j. op drawaarde. 'n Voertuig is op 31 Desember 2023 vir kontant teen drawaarde verkoop. Die vastebateregister het die volgende weerspieël op die voertuig wat verkoop is:

Kosprys	R369 600
Opgehoopte waardevermindering (1 Junie 2023)	R268 800

VRAAG 4: KONTANT BEGROTING

(30 punte; 25 min)

Cool Ice Aircons Handelaars verkoop lugverkoelings eenhede. Die begrotingstydperk eindig op 31 Oktober 2024.

Mnr. N O Heat besit die besigheid.

GEVRA:

- 4.1 Voltooi die Debiteure-invorderingskedule vir Oktober 2024. (7)
- 4.2 Bereken die bedrae aangedui deur (i) tot (iii) in die uittreksel uit die Kontantbegroting. (9)
- 4.3 Bereken die % verhoging in salarisse van verkoop assistente vir Oktober 2024. Verduidelik of hulle met hierdie verhoging tevrede moet wees. (4)
- 4.4 **Verwys na inligting E.**
'n Nuwe mededinger het gedurende September 2024 in die gebied ingetrek. Mnr. Heat was nie bewus van die mededinger nie en het geen stappe gedurende September gedoen nie.
- 4.4.1 Verduidelik die effek van die nuwe mededinger op enige TWEE items in die begroting vir September. Verskaf syfers. (4)
- 4.4.2 Identifiseer TWEE veranderinge wat mnr. Heat in Oktober geïmplementeer het in reaksie op die nuwe mededinger. Haal syfers aan. Gee EEN rede vir ELKE verandering. (4)
- 4.4.3 Met die toename in kredietverkope. Noem TWEE items wat moontlik in die Geprojekteerde Inkomstestaat vir November kan verskyn / aangepas moet word. (2)

INLIGTING:

- A. Kontantverkope beslaan 60% van totale verkope. Winsopslag is 150% op kosprys.
- B. Debiteure betaal soos volg:
- 20% in die maand van verkope en ontvang 5% afslag.
  - 55% in die maand wat volg op die maand van verkope.
  - 22% twee maande na die maand van verkope.
- C. Voorraad verkoop word vervang in die maand van verkope. 50% van aankope is op krediet. Krediteure word betaal in die maand wat volg op die maand van aankope.

D. Uittreksel uit Kontantbegroting

	September	Oktober
KWANTE		
Kontantverkope	(i)	1 512 000
Kontant van debiteure	886 359	?
Huurinkomste*	61 500	(ii)
BETALINGS		
Betalings aan krediteure	461 250	(iii)
Salarisse: Bestuurder	77 760	97 200
Salarisse: Verkoop assistente	221 760	245 045

*LET WEL: Huurinkomste sal in Oktober 2024 met 9% styg.

E. Begrote en Werklike syfers vir September en Oktober.

	September		Oktober	
	Begroot	Werklik	Begroot	Werklik
Eenhede verkoop	240	200	250	300
Verkoopprys per eenheid	10 080	10 080	10 080	10 080
Kontantverkope	?	1 209 600	1 512 000	907 200
Kredietverkope	967 680	806 400	1 008 000	2 116 800
Totale verkope		2 016 000	2 520 000	3 024 000
Kontant aankope	?	?	720 000	604 800
Advertensies	24 000	24 000	24 000	24 000
Aflewering uitgawes	192 000	161 280	192 000	331 770
Kommissie op verkope	72 500	60 480	75 600	110 500
Kontant surplus/tekort	151 200	54 000	207 600	(30 480)
Kontant: Begin	235 200	235 200	386 400	289 200
Kontant: Einde	386 400	289 200	594 000	258 720

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde nie bedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdiens te per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
Totale vaste koste Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid	

NOTA:

* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweege gemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.